

ULUSLARARASI FİNANSAL MERKEZ OLMA SÜRECİNDE KÜRESEL SERMAYE BOYUTUYLA VERGİSEL DEĞİŞİMLERİNİN UYGULANABİLİRLİĞİ: ASTANA DEĞERLENDİRMESİ

Emel SARAÇ*

Öz

Ekonomik kalkınma ve küresel ticarete katılım açısından hayati önem taşıyan yabancı yatırımcıları çekmek, gelişmekte olan ülkeler açısından vazgeçilmez hale gelmiştir. Yabancı yatırımcılar; iş yaratma, vergi gelirleri sağlama ve teknoloji transferleri gibi önemli faydalar sunmaktadır. Bunlar düşük işgücü maliyeti, ham maddeye erişim, yeni pazara girme ve yabancı yatırımcı için verilen vergi teşvikleri şeklinde imkanlar sağlamasıyla cazip konumdadır. Sovyetler Birliği'nin 1991'de dağılmasının ardından bağımsızlığını kazanan Kazakistan, o tarihten bu yana ekonomik özerkliğini sağlama yolunda çaba harcadığından küresel sermaye için elverişli ve çekici bir hale gelmiştir. Aralık 2015'te kurulan Astana Finans Merkezi (AIFC), Kazakistan'ı küresel finans merkezi olarak konumlandırmayı amaçlamaktadır. Merkezin, yatırımcılara uluslararası standartlarda güvenilir bir hukuk sistemi sunmak amacıyla İngiliz Ortak Hukuku prensiplerine dayalı bağımsız bir mahkeme ve tahkim yapısına sahip olması, bölgedeki diğer finans merkezlerinden ayrışmasını sağlamaktadır. Bununla birlikte, Kazakistan'ın "Kuşak ve Yol" girişimi üzerindeki stratejik konumu, AIFC'yi sadece yerel değil, aynı zamanda bölgesel bir finans merkezi olma yolunda destekleyen kritik bir faktör olarak öne çıkarmaktadır.

Çalışmamızda, özellikle Astana Finans Merkezi'nin kurulmasıyla birlikte getirilen vergi teşvikleri bağlamında, 2015-2024 yılları arasında gerçekleşen yabancı sermaye girişlerinin analizine odaklanılmıştır. Analiz sürecinde, sağlanan kurumlar vergisi muafiyetleri ve katma değer vergisi istisnalarının, doğrudan yabancı yatırımların sektörel dağılımı üzerindeki etkisi karşılaştırmalı verilerle irdelenmiştir. Araştırma bulguları, Astana Uluslararası Finans Merkezi'nin giderek artan sayıda yabancı yatırımcıyı çekerek ülkenin ekonomik kalkınmasında hayati bir rol oynadığını göstermektedir. Elde edilen sonuçlar, finans merkezinin sağladığı teşviklerin yalnızca enerji sektörüyle sınırlı kalmayıp, finansal teknolojiler ve yeşil enerji gibi katma değeri yüksek alanlara da sermaye akışını hızlandırdığını ortaya koymaktadır. Sonuç olarak bu çalışma, gelişmekte olan ekonomilerin yapısal reformlar ve hedefli teşvik politikaları aracılığıyla küresel sermaye pastasından aldıkları payı nasıl artırabileceklerine dair önemli bir model sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Finans Merkezi, Sermaye, Kazakistan, Vergi, Vergi Teşvikleri, Astana

* Doktor, Ostim Teknik Üniversitesi, E-posta: emel.sarac@ostimteknik.edu.tr, Orcid: 0000-0002-6274-5986

Bu makaleye atf için: Saraç, Emel. (2025). Uluslararası Finansal Merkez Olma Sürecinde Küresel Sermaye Boyutuyla Vergisel Değişimlerinin Uygulanabilirliği: Astana Değerlendirmesi, SDE Akademi Dergisi 6(1), 59-87

THE APPLICABILITY OF TAX CHANGES FROM THE PERSPECTIVE OF GLOBAL CAPITAL IN THE PROCESS OF BECOMING AN INTERNATIONAL FINANCIAL CENTER: AN ASSESSMENT OF ASTANA

Emel SARAÇ*

Abstract

Attracting foreign direct investment (FDI), which is of crucial importance for economic development and integration into global trade, has become indispensable for developing countries. Foreign investors provide significant benefits such as employment generation, tax revenue provision, and technology transfer. Developing nations position themselves as attractive destinations by offering opportunities such as low labor costs, access to raw materials, market entry potential, and specific tax incentives for foreign investors. Since gaining independence following the dissolution of the Soviet Union in 1991, Kazakhstan has become a favorable and attractive hub for global capital due to its continuous efforts to establish economic autonomy.

Established in December 2015, the Astana International Financial Centre (AIFC) aims to position Kazakhstan as a global financial hub. The Centre distinguishes itself from other regional financial hubs by possessing an independent court and arbitration structure based on English Common Law principles, designed to offer investors a reliable legal system aligned with international standards. Furthermore, Kazakhstan's strategic location within the "Belt and Road Initiative" emerges as a critical factor supporting the AIFC's trajectory toward becoming not merely a domestic, but a regional financial powerhouse.

This study focuses on analyzing foreign capital inflows between 2015 and 2024, specifically within the context of tax incentives introduced following the establishment of the AIFC. In the analysis process, the impact of corporate income tax exemptions and value-added tax (VAT) exceptions on the sectoral distribution of FDI is examined using comparative data. The research findings demonstrate that the AIFC plays a vital role in the country's economic development by attracting an increasing number of foreign investors. The results reveal that the incentives provided by the financial centre have accelerated capital flows not only into the energy sector but also into high-value-added fields such as financial technologies (FinTech) and green energy. Consequently, this study presents a significant model regarding how developing economies can increase their share of global capital through structural reforms and targeted incentive policies.

Keywords: Financial Center, Capital, Kazakhstan, Tax, Tax Incentives. Astana

Giriş

Ülkelerin gelişmişlik düzeyleri ekonomik kalkınmalarıyla ölçülmektedir. Ancak küresel arenada üstünlük sağlamak için makroekonomiden çok bölgesel ve kentsel ekonomilere odaklanılması gerekmektedir. Rekabet gücünü artırarak ülkelerin başarı karnelerinin gelişmesi bu başarı ile şekillenmektedir. İktisadi kalkınma, ülkelerin ekonomik büyümesinin yanı sıra sosyal, politik ve kültürel şekilde birçok alanda gelişmesini ifade etmektedir (Şaşmaz ve Yayla, 2018:250). İşletmeler üretim arz boyutuyla maliyetleri düşürüp verimliliği artırırken talep boyutuyla da pazar ekonomisini güçlendirmektedir. Bu durum global olarak ülkeler arasında anlaşmalar yapılarak farklı boyutlarda iş birliklerinin uygulanmasını sağlamaktadır. Ülke yönetimleri hem sosyal hem de ekonomik yönden küresel düzeyde kendilerini gelişmişlikten az gelişmişliğe doğru sınıflandırmaktadır. Planlama ve uygulama alanında yapılan bu sınıflandırma ülkelerin ortak bir düzeyde buluşmasıyla sağlanabilmektedir (Tübitak Bilim ve Toplum Başkanlığı Ekonomi Ansiklopedisi,).

Bugün ekonomik büyüme sürecinde iktisadın öncülerinin ifade ettiği dört temel unsur:

Serbest ticaret ortamı, Mülkiyet koruyucu hukuk, Para ve fiyatta istikrar, Sınırlı ve küçük devlettir. Dünya bankası ve IMF belirlenen bu unsurları taşıyan ülkelerin dünya ekonomisi ile kendi ekonomilerinin bütünleşmesini desteklemektedir (Kabaş, 2024:278). Yabancı sermaye yatırımcıları ülke ekonomisine gelişme açısından birçok önemli katkıda bulunmaktadır (Aydemir vd., 2012:74). Bunun sonucunda yabancı sermayeler dünya piyasasındaki farklı imkânlarla sahip ülkelerindeki sınırlı yatırım kaynaklarıyla yetinmemektedir (Yıldırım ve Dertli, 2020:7). Gelişmekte olan ülkelere doğrudan yapılan yabancı yatırımlar sürekli artış trendindedir. Bu yabancı yatırımlar sayesinde gelen ek dış kaynakların en önemli avantajı üretim kapasitesinin artışıyla sağlanan katkıdır. Üretimin arttırılması yönünde hem getirilen sermaye hem de kazancın bir kısmının tekrar yatırım amaçlı kullanımı önemli kaynak olarak görülmektedir. Bu nedenler tüm gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler kaynakları ülkelerine çekme konusunda farklı yollar izlemektedir (Bal ve Göz, 2010:456).

Hane halkından ve işletmelerden tekrar ülke kalkınmasında kullanılmak üzere zorla tahsil edilen vergi önemli gelir kaynağıdır. Verginin bu özelliği ile sadece finansal araç olmasının ötesinde farklı paydaş kavramları da bünyesinde barındırmaktadır. Bu nedenle ülkeler yabancı sermayenin teşviki konusunda vergisel düzenleme yoluna gitmektedir (Giray, 2021:278). Bu durum devletlerin gelirlerinden feragat ederek kamu gelirinde kayba neden olmaktadır (Öz 186). Ekonomik refahın büyümesi ya da küçülmesi yönünde verginin etkisi büyüktür. Devlet olağan dışı mücbir sebeplerle vergiyi artırma yoluna giderken vergi ödeyen unsurları da kayıt dışı işlemlere yönlendirebilmektedir (Dönmez vd., 2014:103). Vergi teşviklerinin uygulanabilmesi için öncelikle teşvik verilecek projelerin katma değerinin yüksek olması ve sürekliliği önemlidir. Bunun sonucunda yatırımlar artırılarak vergi gelirlerinde süreklilik sağlanmaktadır (Tekin, 2015:305).

Dünyada aktif olarak işlem yapan finansal kurumların her türlü finansal araçları kullanarak ortak işlem yaptığı alanlara Uluslararası Finans Merkezi denilmektedir (Elmas ve vd., 2013:18). Uluslararası finans merkezindeki küresel oyun kurucuların meydana getirdiği ilişki ağları ile oluşan finansal akış ve işlemlerin kapasite değeri finansal merkezinin gücünü temsil etmektedir (Cassis, 2006:243). Astana finansal merkezi finansal piyasaları verimli kullanmak, fon ve varlıkları etkili yönetmek ve ülke ekonomisine mali yönden katkı sağlayarak Kazakistan'ın hem bölgesel hem de küresel görünürlüğünü artırmaktır. Böylelikle Kazakistan uzun vadede hedeflediği kalkınma planını gerçekleştireceği yüksek teknoloji ve alt yapıya bağlı kurumsal değişimi elde edecektir (AIFC, 2016).

1. Uluslararası Finans Merkezi

Uluslararası finansal merkezi küresel alanda finansal hizmet sunulması, sermaye akışlarının yönlendirilmesi ve beraberinde değiştirilmesi açısından uygun ortam sağlayan bölgedir. Bu merkezler, bankacılıkta, sermaye piyasalarında, sigortacılıkta ve fintech ile diğer finansal çerçevedeki hizmet sektörlerinde faaliyetler sağlamaktadır (Alexander vd., 2020: 375; Bayanbaye-

va, 2046). Çoğunlukla uluslararası finansal standartlardaki düzenlemelerin ve hukuk sistemlerinin uyum sağlaması gerekmektedir. Örnek olarak yatırımcı politikaları açısından etki gösteren hukuki mekanizmaya sahiptir. Uluslararası finans merkezi genel olarak düşük vergi ya da vergi muafiyeti sunarak uluslararası sermayeyi çekme gücüne sahip olmayı hedeflemektedir. Uluslararası finansal ticaret ile finans faaliyetlerinde kolay şekilde erişim sağlamaktadır (Hausman, 2020:722, Sjöo, ve Hellström, 2019:278).

2. Astana Finans Merkezi

Astana Finans Merkezi (AIFC- Astana International Financial Centre), Kazakistan'ın başkenti Astana'da yer alan bir finans merkezidir. 2018 yılında faaliyete geçen AIFC, Kazakistan'ın ekonomik gelişimini desteklemek, uluslararası yatırımları çekmek Orta Asya, Kafkasya, Avrasya Ekonomik Birliği, Orta Doğu, Batı Çin ve Moğolistan gibi bölgesel pazarlarda finansal hizmetler sunmak amacıyla kurulmuştur. Astana Finans Merkezi, katılımcı şirket ile çalışanlarına bir dizi finansal ve idari teşvik sunmaktadır: Finans Merkezi'nde gerçekleştirilen ticari faaliyetlerden elde edilen gelirlere 50 yıllık kurumlar vergisi istisnası (Ocak 2066'ya kadar) Finans Merkezi Uluslararası Borsası'nda işlem gören menkul kıymetler ile Finans Merkezi'nde faaliyet gösteren şirketlerin paylarının satışından elde edilen gelirlere ilişkin 50 yıllık gelir vergisi istisnası (Ocak 2066'ya kadar) Finans Merkezi'nde faaliyet gösteren şirketlerde çalışan yabancılar ve aile üyeleri için beş yıllık oturma izni ve çalışma izni muafiyeti 35 adet OECD üyesi ve Birleşik Arap Emirlikleri, Malezya, Singapur, vb. ülke vatandaşları için Kazakistan'a 30 günlük vizesiz giriş . Finans merkezinde faaliyet gösteren şirketlerin işlemlerini Kazakistan Ulusal Para Kanunu'nda belirtilen yabancı para kısıtlamalarına bakılmaksızın seçtikleri herhangi bir para biriminde gerçekleştirebilme imkânı sağlamaktadır. Finans Merkezi'nin çalışma dilinin İngilizce olarak belirlenmesiyle kurumların Kazakça ve Rusça bildirim yapma zorunluluklarının ortadan kaldırılması sağlanmaktadır.

2.1. AIFC'nin Özellikleri ve Avantajları:

Uluslararası Hukuk Sistemi: AIFC, İngiliz Ortak Hukuk (Common Law) sistemine dayalı özel bir yargı sistemi sunmaktadır. Bu durum, yatırımcıların hukuki güvencesini artırmaktadır.

Vergi Teşvikleri: Yatırımcılar ve şirketler için kurumsal vergi, KDV ve gelir vergisi muafiyetleri gibi çeşitli vergi avantajları sağlamaktadır. **Bağımsız Mahkemeler ve Tahkim Merkezi:** Uluslararası standartlarda bağımsız mahkemeler ve bir tahkim merkezi bulundurmaktadır. **Gelişmiş Finansal Altyapı:** Menkul kıymetler borsası (AIX- Astana International Exchange), yatırımcılar için çeşitli finansal araçlar ve hizmetler sunmaktadır.

İslami Finans: İslami finansın geliştirilmesi ve teşvik edilmesi için özel bir odak noktası bulunmaktadır. **Dijital Finans ve FinTech:** AIFC, blockchain, dijital varlıklar ve diğer yenilikçi finansal teknolojilerde de liderlik etmeyi hedeflemektedir.

2.2. AIFC'nin Stratejik Amaçları:

Bölgesel bir finans merkezi olmak, Sürdürülebilir yatırımları teşvik etmek. İslami finans, yeşil finansman ve dijital finans gibi yenilikçi finansal çözümler geliştirmek, Uluslararası şirketler ve yatırımcılar için cazip bir iş ortamı sunmak. Astana Uluslararası Finans Merkezi (AIFC) 1 Ocak 2018'de faaliyete geçmiştir. AIFC'nin çeşitli finansal faaliyetler için cazip bir ortam yaratması öngörülmektedir. Bu hedefe ulaşmak için AIFC'nin önemli bir özelliği, piyasa katılımcıları arasındaki yasal ilişkileri düzenlemek için Ortak Hukuk'a dayalı bağımsız bir yasal rejim işletmesidir (Altynbassov, 2022:1458). Bu özellik, hukuk ve finans biliminin, yasal kurumun finansal gelişmede önemli olduğuna ve Ortak Hukuk sistemlerinin üstün yatırımcı koruması sağlayabilmesine olan inancıyla örtüşmektedir. Bu bağımsız rejimin temel yapıları arasında, yetkili düzenleyici olarak Astana Finansal Hizmetler Otoritesi'nin kurulması yer almaktadır. Ayrıca, faaliyetlerinde bağımsız ve Kazakistan Cumhuriyeti yargı sisteminden ayrı olan AIFC Mahkemesi kurulmuştur. AIFC Mahkemesi, AIFC içindeki

piyasa katılımcıları arasındaki herhangi bir anlaşmazlığı dinleme ve karara bağlama konusunda münhasır yargı yetkisine sahiptir. Ayrıca, Astana Uluslararası Tahkim Merkezi'nin alternatif bir anlaşmazlıkta çözüm sağlamak için AIFC Mahkemesi'nin rolünü tamamlaması beklenmektedir (Altynbassov, 2022:1650).

“Astana Uluslararası Borsası'nın ortakları Astana Finansal Hizmetler Kurumu, Şanghay Borsası, Nasdaq, Çin Bir Kuşak, Bir Yol Fonu ve Goldman Sachs'tir. Borsa ortaklığı yanında, Finans Merkezi, sermaye piyasası, varlık yönetimi, özel bankacılık, yeşil finans, İslami finans ve Fintek işlemlerini sağlayan en son teknoloji altyapılarını borsa bünyesinde kurmak için NASDAQ ve Şanghay Borsası ile iş birliği anlaşmaları imzalamıştır. Astana Uluslararası Borsası küresel bir oyuncu olmak için birtakım küresel iş birliklerine gitmiştir. Astana Uluslararası Finans Merkezi bu kapsamda Şanghay Borsası'yla bir anlaşma imzalamıştır. Bu anlaşmaya göre Şanghay Borsası, Bir Kuşak Bir Yol projesinin gayeleriyle de örtüşür şekilde, Astana'ya strateji ve teknoloji danışmanlığı, iş geliştirme ve ürün tasarımı desteğinde bulunacaktır. Bu kapsamda Astana Uluslararası Borsası'nın bir diğer stratejik ortağı Nasdaq'tır. Borsa, Nasdaq'ın son teknoloji işlem teknolojisini alarak yatırımcıların piyasalarda hızlı ve kolayca işlem yapabilmesini sağlamaya çalışmıştır. Borsa, kotasyon, işlemlere ilişkin düzenleme, menkul kıymet tescili, takas ve ödeme faaliyetlerinin tümünü yerine getirecek şekilde konumlandırılmıştır. Kazak şirketlerinin uluslararası sermayeye erişimini kolaylaştırmakla beraber borsa ülkenin en büyük şirketlerine yatırım yaparak Kazak yatırımcıların ülkenin kalkınmasından uzun vadede kolayca faydalanabilmelerini sağlamayı amaçlamaktadır. Ekonomi yönetiminde borsada şeffaflık vurgusunun dikkatle yapılması ulusal şirketlerin özelleştirilmesi için uluslararası sermayenin borsaya çekilmek istenmesinden kaynaklanmaktadır” (TSPB).

2.3. Küresel Sermaye Yabancı Yatırımcılar

Küresel sermaye ile yabancı sermaye dünya ekonomisindeki en temel dinamikler arasında yer almaktadır. Ülkelerin ekonomisi açısından büyü-

melerini destekleme açısından önemli bir role sahiptir (Ankrah ve Omar, 2015:391). Küresel sermaye, dünya çapında ekonomik büyümenin itici güçlerinden birisidir. Yabancı yatırımcılar bu sürecin önemli bir parçasını oluşturmaktadır. Yabancı yatırımcılar, bir ülkenin sınırlarının ötesindeki sermaye, teknoloji ve bilgi birikimini ekonomiye entegre ederek, sürdürülebilir kalkınma ve ekonomik büyümeye katkıda bulunmaktadır.

2.4. Yabancı Yatırım Türleri

Doğrudan Yabancı Yatırımlar (DYY): Yatırımcıların bir ülkede şirket kurması, var olan bir şirketi satın alması veya sermaye aktarımı yapmasıdır. Örnek: Fabrika, altyapı projeleri, teknoloji transferleri. Uzun vadeli ve sürdürülebilir büyüme hedefler. Portföy Yatırımları: Hisse senetleri, tahviller ve diğer finansal araçlar yoluyla yapılan yatırımlardır. Daha likittir ve genellikle kısa vadeli kazanç hedefler.

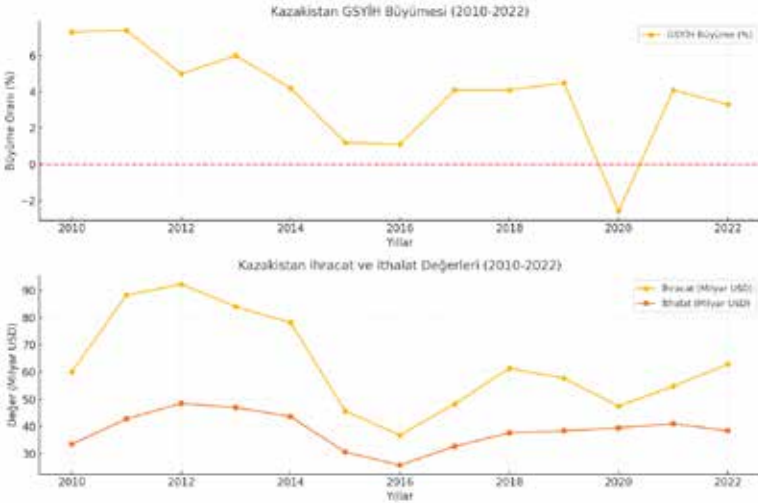
Yabancı Yatırımların Avantajları: Ekonomik Büyüme: Yabancı sermaye, bir ülkenin üretim kapasitesini artırabilir ve istihdam yaratabilir. Teknoloji ve Bilgi Transferi: Yabancı yatırımcılar genellikle gelişmiş teknoloji ve bilgi birikimi ile gelir. Uluslararası İş birliği: Yabancı yatırımlar, ülkeler arasında ticari ilişkileri güçlendirir. Döviz Gelirleri: Yabancı yatırımlar, ülkeye döviz akışı sağlayarak ekonomik istikrarı destekler.

Yabancı Yatırımların Riskleri Ekonomik Bağımlılık: Aşırı yabancı sermaye girişi, bir ülkenin ekonomik kararlarında bağımsızlığı sınırlandırabilir. Kâr Transferi: Yabancı şirketler elde ettikleri kârları kendi ülkelerine transfer edebilir. Sosyal ve Kültürel Etkiler: Yerel kültür ve iş yapış şekilleri üzerindeki yabancı etkiler, çatışmalara neden olabilir. Kısa Vadeli Sermaye Hareketleri: Portföy yatırımları gibi kısa vadeli sermaye hareketleri, ekonomik dalgalanmalara neden olabilir. İş Dostu Ortam: Hukuki güvenceler, düşük vergi oranları, iş yapma kolaylığı.

Örneğin, Astana Finans Merkezi (AIFC), İngiliz hukuk sistemi ve vergi teşvikleriyle yatırımcılar için cazip bir model sunmaktadır. Altyapı ve Teknoloji: Gelişmiş ulaşım, iletişim altyapısı ve yenilikçi teknolojiler yatı-

rımcıların ilgisini çeker. Şeffaflık ve Hukuk Sistemi: Bağımsız bir yargı sistemi ve yatırımcı haklarının korunması önemlidir. İstikrarlı Ekonomik ve Siyasi Ortam: Siyasi istikrar ve öngörülebilir ekonomi politikaları, yatırımcılar için kritik faktörlerdir. Yerel ve Bölgesel Avantajlar: Coğrafi konum, doğal kaynaklar, iş gücü gibi faktörler ülkeyi öne çıkarır. Küresel Sermaye Hareketlerinde Öne Çıkan Sektörler Enerji: Petrol, doğalgaz, yenilenebilir enerji. Teknoloji: Start-up'lar, FinTech, yapay zekâ. Altyapı: Yol, liman, havalimanı projeleri. İslami Finans: Özellikle Orta Doğu ve Asya ülkelerinde yükselen bir trend. Yeşil Yatırımlar: Sürdürülebilir enerji ve çevre dostu projeler. Küresel sermaye ülkeler arasındaki yatırım, ticaret ya da finansal işlemler yoluyla mali kaynakların taşınmasından faydalanmaktadır. Düşük enflasyon sürecinde sabit döviz kuruyla ekonomik büyümedeki faktörler arasında yer alan sermaye girişlerini teşvik etmektedir. Girişimci pazarlarındaki hızla büyüme yabancı yatırımcılarını çekmektedir. Yasal güvenceler yönüyle vergi ile yatırım kolaylıklarının teşvik edilmesi kritik öneme sahiptir (Awasthy vd 2020: 54).

Şekil 1: Kazakistan'da Yıllık GSYİH Büyümesi 2010-2022

Kaynak: WDI <https://tr.tradingeconomics.com/kazakhstan/gdp-growth-annual> Erişim Tarihi 05/01/2025

Kazakistan'ın 2023 yılı GSYİH büyüme oranı 2022 yılına göre %1,9 artışla %5,10 olarak gerçekleşti.

Kazakistan'ın 2022 yılı GSYİH büyüme oranı, 2021 yılına göre %1,1 düşüşle %3,20 olarak gerçekleşti.

Kazakistan'ın 2021 yılı GSYİH büyüme oranı 2020 yılına göre %6,8 artışla %4,30 olarak gerçekleşti.

Kazakistan'ın 2020 yılı GSYİH büyüme oranı 2019 yılına göre %7 düşüşle % -2,50 oldu.

2020'nin ikinci yarısından itibaren Kazakistan ekonomisi kısmi bir toparlanma gösterse de reel Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (GSYH) hala pandemi öncesi seviyelerinin altında seyretmektedir. Ülke ekonomisi, son yirmi yılın en sert düşüşünü yaşadıkdan sonra, 2020'nin üçüncü çeyreğinde büyüme kaydetmeye başlamış ve bu olumlu eğilim 2021'in ilk çeyreğinde de sürmüştür. 2008 küresel mali krizi sırasında %1,2 oranında daralan Kazakistan ekonomisi, 2020 yılında %2,5'lik bir GSYH düşüşü yaşamıştır (Dünya Bankası, 2022). İşletmelerin faaliyetlerini durdurması ve birçok sektördeki olumsuz gidişat dikkate alındığında, COVID-19 pandemisinin 2020 yılında Kazakistan Cumhuriyeti ekonomisi üzerinde belirgin ve olumsuz bir etkisi olduğu açıktır. (İva, 2022)

Şekil 2: Kazakistan'da Doğrudan Yabancı Yatırım Stoku ve Akışları, 1992/2022

Kaynak: WDI <https://isib.org.tr/wp-content/uploads/2024/09/kazakistan-ulke-raporu.pdf?utm> Erişim Tarihi 05/01/2025

Şekil 3: Doğrudan Yabancı Yatırım İstatistikleri Tahmin

Yıllar	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Ülke dışından gelen doğrudan yatırım (milyon \$)	5067	5303	5034	5232	4099	5023	4812
Ülke dışından gelen doğrudan yatırımın GSYİH ya oranı (%)	2,25	2,08	1,80	1,80	1,60	1,50	1,40
Ülke dışından gelen doğrudan yatırım stoku (milyon \$)	169317	174621	179655	184887	189886	194909	199721
Ülke dışına giden doğrudan yatırım (milyon \$)	3 009	-2993	-2656	-1590	-1988	-2035	-2888
Ülke dışına yapılan doğrudan yatırım stoku (milyon \$)	31 806	34800	37456	39046	41034	43069	45957

Kaynak: Ticaret Bakanlığı https://ticaret.gov.tr/data/5ee21c4a13b876e308cc15c5/Kazakistan_2024.pdf Erişim Tarihi: 04/01/2025

Kazakistan, Orta Asya'ya yapılan toplam doğrudan yabancı yatırımların %80'inden fazlasını kendisine çekmeyi başarmıştır. Bu doğrudan yabancı yatırımındaki artışın temelinde, özellikle Kaşagan sahası olmak üzere hidrokarbon kaynaklarındaki gelişmeler yatmaktadır. 2023 yılında Kazakistan yaklaşık 5,3 milyar dolar tutarında doğrudan yabancı yatırım almıştır. Aynı yıl itibarıyla ülkedeki toplam yabancı sermaye stoku ise yaklaşık 175 milyar dolara ulaşmıştır. Küresel sermaye ile yabancı yatırımların gerek küresel gerekse ev sahibi ülkeler açısından oldukça önemli fırsatlar oluşturmakta fakat bu risklerin sürdürülebilir politikaların iyileştirilmesinde, oluşan sermaye birikimlerinde uzun süreli olumlu etkileri maksimize etmeyi sağlamaktadır (İssabekov, Baurzhan, 2022:86).

Kazakistan'ın Güçlü Yönleri: Zengin doğal kaynaklara sahip olması. Tahıl ve hayvancılık üretimindeki yüksek potansiyeli sayesinde önemli bir tarım ülkesi olması. Kazakistan ekonomisi birden fazla doğal kaynaktan yararlanmaktadır. Kazakistan'ın başlıca doğal kaynakları arasında petrol, doğal gaz, kömür, demir cevheri, manganez, krom cevheri, nikel, kobalt, bakır, kurşun, çinko, boksit ve uranyum bulunmaktadır. Kazakistan dünyanın en büyük uranyum üreticisidir. Hayvancılık ve tahıl içeren geniş bir tarım sektörüne sahiptir. Kazakistan ekonomisinin en önemli 3 sektörü arasında büyüklük sırasıyla tarım, hizmet sektörü ve sanayi bulunmaktadır. Kazakistan'ın başlıca ihracat ürünleri arasında altın, pamuk, yün, hazır giyim, et, civa, uranyum, elektrik, makine ve ayakkabı yer almaktadır. (Özer, 2024:19) Orta Asya ve Avrasya'nın merkezinde stratejik bir konuma sahip olması. Uluslararası taşımacılık koridorlarının Kazakistan üzerinden geçmesi.

Kazakistan'daki Fırsatlar: Önemli bir transit güzergâh üzerinde bulunması. Türk taahhüt sektörünün Kazakistan ile olan ekonomik ilişkilerinde öncü bir rol üstlenmesi. Kazakistan'da bilişim sektöründe önemli fırsatların bulunması. Ülkede argo-endüstriyel üreticilere, makine ve ekipman imalatçılarına ve metal/maden sektöründe faaliyet gösterecek girişimlere ihtiyaç duyulması.

Kazakistan'ın Zayıf Yönleri: Rusya ve Çin gibi komşu ülkelere olan bağımlılık. (Toplam dış ticaret hacminin neredeyse %60'ı.) Düşük nüfus, pazarın görece dar kapsamı (daha az müşteri/alıcı, işgücüne sınırlı erişim vs.) Hazar Denizi haricinde büyük ekonomilerle ticaretini geliştirecek deniz/okyanus bağlantısının bulunmaması. Yoğun bürokratik yapılanma

Kazakistan dezavantajları: Kazakistan'ın Rusya ve Çin gibi güç odaklarına yakın olması Rusya-Ukrayna Savaşı. Rusya'nın Kazakistan'ın ana gelir kaynağı olan petrol ihracatını engelleme gücü.

2.5. Kazakistan'da Vergi Teşvikleri

Genel olarak, Kazakistan Vergi Kanunu, vergi mükelleflerinin ödenen yabancı gelir vergilerini, bu tür vergilerin ödendiğini doğrulayan belgeler mevcut olduğu takdirde, Kazakistan'da ödenecek gelir vergilerine karşı mahsup etmelerine izin vermektedir. Ancak, belirli durumlarda (örneğin, ayrıcalıklı vergilendirmeye sahip ülkelerde ödenen vergiler için) vergi kredisi verilmeyebilir. Yatırım teşvikleri, belirli kriterlere uyan ve yatırım teşviklerinin uygulanabileceği nesnelere (örneğin belirli sabit varlıklar) sahip olan belirli Kazakistan tüzel kişilikleri için geçerlidir. Genel olarak, yatırım teşvikleri şirketlerin, CIT amaçları için, yatırım nesnelerinin maliyetini ve bunların yeniden inşası ve modernizasyonu ile ilişkili maliyeti, bir defada veya kullanımlarının ilk üç yılı içinde tamamen düşmelerine olanak tanımaktadır (AIFC.2022). Girişimcilik Kanunu'na göre, teşvikler hükümet ile şirketler arasında, hükümet tarafından belirlenen ekonominin öncelikli sektörlerine odaklanan bir yatırım sözleşmesi kapsamında verilmektedir. Nitelikli bir yatırım projesine: Gümrük vergilerinden muafiyet ve ithalat KDV muafiyetleri, bazı sınırlamalarla ve devlet aynı hibelerle verilir. Öncelikli yatırım projeleri, yukarıda belirtilen avantajların yanı sıra Vergi teşvikleri ve Yatırım sübvansiyonları alır. Yatırım tercihleri biçimindeki özel yatırım projelerine Gümrük vergilerinden muafiyet ve Vergi teşvikleri verilmektedir (AIFC 2022). Vergi Kanunu'ndaki değişiklikler, belirli mükellef kategorileri için vergi ödeme son tarihlerini değiştirmeye izin veren ve ayrıca mükellefin belirli kriterlerini karşılaması koşuluyla vergi ödemeleri-

ni %100 oranında azaltmalarına veya vergiyi taksitler halinde ödemelerine olanak tanıyan bir ‘yatırım vergisi kredisi’ getirmektedir. Yatırım vergisi kredisi üç yıla kadar bir süre için sağlanabilmektedir (AIFC 2022.)

2.6. Ulusal Teşvikler ve Avantajlar

Gelir Vergisi Muafiyeti

Yatırımcılar, yeni kurulan üretim tesisleri ve altyapı projeleri için gelir vergisinden belirli bir süre boyunca muaf tutulabilir. Süre: Genellikle 10 yıla kadar. Sermaye Vergisi Muafiyeti

Yatırımcıların ekipman, makine ve diğer sermaye malları için ödedikleri vergilerde muafiyet sağlanır. Eğitim ve Araştırma Teşvikleri. İnovasyon ve Teknoloji Odaklı Yatırımlar: Eğitim programları veya AR-GE çalışmaları yapan şirketler için KDV ve kurumlar vergisi indirimleri sağlanır. Özel Ekonomik Bölgelerde (SEB) Sağlanan İlaveler: SEB’ler de 20 yıllık emlak vergisi muafiyeti. Ücretsiz altyapı desteği: Elektrik, su, doğalgaz bağlantıları devlet tarafından sağlanır. İşçi çalıştırma kolaylığı: Sosyal güvenlik vergilerinde indirimler. Başlıca SEB Alanları ve Sektörleri Astana SEB: Yenilikçi teknoloji, IT, FinTech. Almatı SEB: Ulaştırma, lojistik, turizm. Pavlodar SEB: Petrokimya ve ağır sanayi. Atırâu SEB: Petrol ve doğal gaz işleme. Enerji ve Doğal Kaynaklar Sektörü Teşvikleri Kazakistan’ın enerji ve madencilik sektörü, yabancı yatırımcılar için en çekici alanlardan biridir. Bu sektörlerdeki teşvikler:

Enerji Yatırımlarında Vergi İndirimi: Yenilenebilir enerji projelerinde %100 vergi muafiyeti.

Geleneksel enerji üretim projelerinde ise 10 yıl boyunca vergi avantajı. Maden Çıkarma Lisanslarında İndirim: Maden ve doğal gaz çıkarmada düşük lisans ücretleri. İlk 5 yıl boyunca kârlılık üzerinden alınan ek vergilerden muafiyet. Yeşil Yatırımlar (Green Finance)

Kazakistan, sürdürülebilirlik projelerine öncelik vermektedir. Yeşil Finans Teşvikleri kapsamında: Kurumlar Vergisi Muafiyeti: Yeşil enerji ve

çevre dostu teknolojilere yatırım yapan şirketler için. Proje Kredisi Desteği: Yenilenebilir enerji projelerine özel düşük faizli krediler. Karbon Ticareti: Karbon emisyonunu azaltan projelere yönelik karbon kredisi mekanizmaları. İslami Finansman ve Helal Sektör Teşvikleri İslami finansman modelleriyle yapılan yatırımlar, faizsiz kredi ve özel vergi indirimleri ile desteklenmektedir. Helal üretim yapan şirketler için KDV ve ithalat vergilerinde avantajlar. Tarım ve Gıda Sektörü Teşvikleri

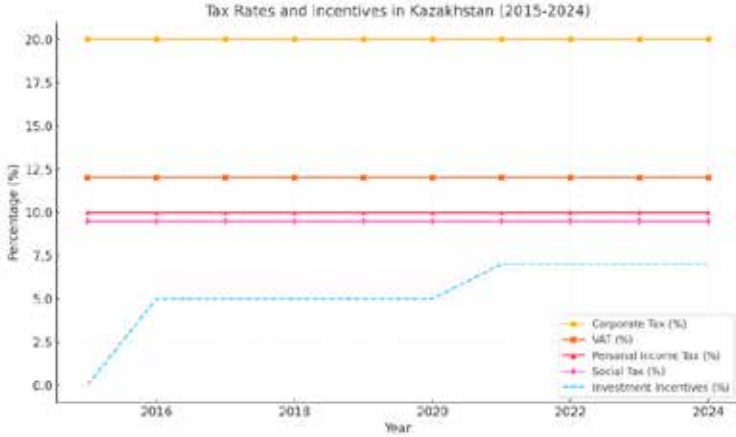
Kazakistan, tarım ve gıda sektörünü geliştirmek için yabancı yatırımcılara özel teşvikler sunmaktadır: Arazi Vergisi Muafiyeti: Tarımsal arazilerde ilk 10 yıl boyunca arazi vergisinden muafiyet. KDV İndirimi: Tarımsal makine ve ekipman ithalatında KDV %0. Hibe ve Destek Programları: Tarımsal altyapı projelerine devlet hibeleri. İthalat ve İhracat Teşvikleri Gümrük Vergisi Muafiyeti: İthal edilen sermaye malları için. KDV İadesi: İhraç edilen ürünlerin yerli üretim girdilerinde ödenen KDV iadesi. İstihdam ve Eğitim Destekleri Yabancı yatırımcılar için nitelikli işgücünü desteklemek amacıyla: Yabancı İşçi Kotalarında Esneklik: Büyük yatırım projelerinde yabancı işçi kotası artırılabilir. Eğitim ve Yeniden Eğitim Teşvikleri: Devlet tarafından finanse edilen eğitim programları. Kazakistan'ın Yatırımcılar İçin Öncelikli Sektörleri: Enerji ve madencilik, tarım ve gıda işleme, lojistik ve ulaştırma, yeşil enerji, islami finans ve bankacılık, imalat sanayi

2.7. 2015 ile 2024 Arasında Yabancı Yatırımcılar ve Vergi Teşvikleri:

Kazakistan, 2015 ile 2024 yılları arasındaki yabancı yatırımcılar oldukça hedef edinip önemli adımlar atmayı tercih etmişlerdir. Bu bölgedeki doğrudan yabancı yatırımcıların, enerji, tarım, altyapı, madencilik beraberinde finans sektörlerinde yoğunlaşma olmaktadır. 2015 ile 2023 yılları arasındaki, Kazakistan'ın vermiş olduğu doğrudan yabancı yatırımlar oran olarak 300 milyar ABD doları şeklinde kaydı alınmıştır. 2021 yılından itibaren ise pandeminin ardından toparlanmadaki süreçte yatırımlarda oldukça önemli derecede artış olmuştur. Hollanda, ABD, İsviçre, Çin ve Rusya, bu süreçteki dönemde Kazakistan'da en fazla yatırım yapan ülkeler

arasında yer almıştır (Demir ve Kaleli, 2008). Kazakistan'daki vergi teşvikleri ve oranları 2015-2024 arası dönemde bazı değişiklikler göstermiştir. Genelde, yatırım teşvikleri ve vergi rejimleri yatırımcılara kolaylık sağlamak amacıyla şekillenmiştir. Astana Finans Merkezi, bünyesindeki şirketlere ve çalışanlarına çeşitli finansal ve idari avantajlar sağlamaktadır: Merkezde yürütülen ticari faaliyetlerden elde edilen kazançlar, Ocak 2066'ya kadar 50 yıl süreyle kurumlar vergisinden muaftır. Finans Merkezi Uluslararası Borsası'nda işlem gören menkul kıymetlerin ve Merkezde faaliyet gösteren şirketlerin hisselerinin satışından elde edilen gelirler de Ocak 2066'ya kadar 50 yıl boyunca gelir vergisinden istisnadır. Finans Merkezi'nde çalışan yabancı uyruklular ve aileleri için beş yıllık oturma ve çalışma izni muafiyeti tanınmaktadır. Ayrıca, 35 OECD üyesi ülke vatandaşları ile Birleşik Arap Emirlikleri, Malezya, Singapur gibi ülke vatandaşlarına Kazakistan'a 30 gün süreyle vizesiz giriş imkânı sunulmaktadır. Merkezde faaliyet gösteren şirketler, Kazakistan Ulusal Para Kanunu'ndaki yabancı para birimi kısıtlamalarına tabi olmaksızın, istedikleri herhangi bir para birimiyle işlem yapabilme serbestliğine sahiptir. Finans Merkezi'nin resmi dilinin İngilizce olması sayesinde, kurumların Kazakça ve Rusça bildirim yapma zorunluluğu kaldırılmıştır. Kurumlar Vergisi: Bu oran 2015'ten itibaren genellikle %20 seviyesinde sabit kalmıştır. Katma Değer Vergisi (KDV): %12 olarak belirlenmiş ve bu oran da son yıllarda değişmemiştir. Kişisel Gelir Vergisi: %10 düzeyinde seyretmiştir. Sosyal Vergi: %9,5 oranında uygulanmıştır. Yatırımcılar İçin Teşvikler: Özel ekonomik bölgelerde şirketler genellikle kurumlar vergisi ve arazi vergisinden muaf tutulmuştur. Bunun yanında, altyapı yatırımlarına yönelik destekler ve ithalat vergisi muafiyetleri sunulmuştur. 2024 yılı itibarıyla, özellikle serbest meslek sahipleri, tarım sektörü ve küçük işletmelere yönelik yeni düzenlemeler getirilmeye başlanmıştır. Bu reformlar, vergi yüklerini hafifletmek ve küçük işletmeleri desteklemek için uygulamaya konmuştur (AIFC 2022).

Şekil 4: Kazakistan 2015-2024 yılları arasındaki ana vergi oranları ve yatırım teşvikleri

Kaynak: <https://www.inform.kz/en/president-nazarbayev-unveils-100-concrete-steps-to-implement-five-institutional-reforms-a2782614> Erişim Tarihi: 04/01/2025

Grafik, Kazakistan'daki 2015-2024 yılları arasındaki ana vergi oranlarını ve yatırım teşviklerini göstermektedir:

Kurumlar Vergisi (%20): Sabit bir oran olarak kalmıştır.

KDV (%12): Değişmeden uygulanmıştır.

Kişisel Gelir Vergisi (%10): Sürekli sabit oranla uygulanmıştır.

Sosyal Vergi (%9,5): Değişim olmamıştır.

Yatırım Teşvikleri: Yaklaşık olarak 2016'dan itibaren artış göstermiş, özellikle son yıllarda teşvik oranları belirgin bir şekilde yükselmiştir. Bu veriler, vergi teşvikleri ve oranlarının zaman içindeki istikrarını ve yatırımcıları çekme amaçlı teşvik artışlarını yansıtmaktadır.

Örnek Bir Yatırım Senaryosu ve Vergi Avantajları

Bir yabancı yatırımcı Kazakistan'ın *Atırau Özel Ekonomik Bölgesi*'nde bir petrol işleme tesisi kurmak isterse:

Yatırım: Uluslararası Teknoloji Şirketi'nin AIFC'de Bölgesel Merkez Kurması

Yatırımcı: *TürkTech A.Ş.*

Yatırım Amacı: Orta Asya ve Kafkasya pazarlarına yönelik operasyonlarını yönetmek üzere AIFC’de bir bölgesel merkez kurmak. Bu merkezde yazılım geliştirme, satış, pazarlama ve müşteri destek birimleri yer alacak.

İlk Aşama Yatırım Tutarı: 5 Milyon ABD doları

Ofis kurulum ve tefrişatı: 500.000 doları

Teknolojik altyapı yatırımı: 1.500.000 doları

İlk yıl personel maaşları (50 yüksek nitelikli personel): 2.000.000 doları

Pazarlama ve iş geliştirme bütçesi: 1.000.000 doları

Beklenen Gelir (İlk 3 Yıl Ortalama): Yıllık 10 Milyon ABD doları

Beklenen Kar Marjı (İlk 3 Yıl Ortalama): %20

Potansiyel Teşvikler (AIFC Örneği Üzerinden):

AIFC’nin sunduğu özel ekonomik bölge statüsü ve vergi avantajları bu yatırım senaryosunu cazip kılabilir:

Kurumlar Vergisi Muafiyeti/İndirimi:

AIFC katılımcıları, belirli koşullar altında 50 yıla kadar kurumlar vergisinden muaf olabilirler. Bu, TürkTech A.Ş.’nin elde ettiği karlar üzerinden vergi ödemeyeceği anlamına gelir.

Eğer tam muafiyet söz konusu değilse, önemli ölçüde bir kurumlar vergisi indirimi uygulanabilir (örneğin, standart %20 yerine %0-%5 gibi düşük oranlar).

Yatırım Etkisi: Yıllık 2 Milyon USD kar elde eden TürkTech A.Ş., kurumlar vergisi muafiyeti sayesinde bu tutarın tamamını yeniden yatırıma veya kar dağıtımına ayırabilir. Standart %20 vergi oranı uygulansaydı, 400.000 USD vergi ödemesi gerekirdi.

Bireysel Gelir Vergisi Avantajları:

AIFC’de çalışan yabancı uzmanlar ve yöneticiler için bireysel gelir vergisinde muafiyet veya önemli indirimler söz konusu olabilir. Bu, TürkTech A.Ş.’nin yüksek nitelikli uluslararası personeli çekmesini kolaylaştırır. Se-

naryo Etkisi: Yüksek maaşlı uzmanların vergi yükünün azalması, şirketin personel maliyetlerini düşürebilir ve çalışan memnuniyetini artırabilir.

Katma Değer Vergisi (KDV) Muafiyeti:

AIFC içerisinde gerçekleştirilen belirli mal ve hizmet teslimleri KDV'den muaf olabilir. Bu, TurkTech A.Ş.'nin operasyonel maliyetlerini düşürebilir.

Senaryo Etkisi: Özellikle teknolojik altyapı alımları ve diğer iş hizmetlerinde KDV muafiyeti, şirketin başlangıç yatırım maliyetini azaltabilir.

Arazi ve Kira Desteği:

AIFC, yatırımcılara ofis veya operasyonel alan kurmaları için uygun koşullarda arazi tahsis veya kira destekleri sunabilir. Bu, TurkTech A.Ş.'nin sabit maliyetlerini düşürmesine yardımcı olur.

Senaryo Etkisi: Merkezi bir konumda, modern ofis alanlarına uygun fiyatlarla erişim, şirketin prestijini ve operasyonel verimliliğini artırabilir.

Finansal Destek ve Hibeler:

Belirli yatırım projeleri için doğrudan finansal destek veya hibeler sağlanabilir. Bu, özellikle Ar-Ge yoğun veya yüksek katma değerli yatırımlar için geçerli olabilir.

Senaryo Etkisi: TurkTech A.Ş.'nin yazılım geliştirme faaliyetleri için ek finansman veya hibe alması, inovasyon kapasitesini artırabilir.

Serbest Döviz Transferi ve Döviz Kontrollerinden Muafiyet:

AIFC'de faaliyet gösteren şirketler genellikle serbest döviz transferi yapma ve döviz kontrollerinden muaf olma avantajına sahiptir. Bu, uluslararası operasyonları kolaylaştırır.

Senaryo Etkisi: TurkTech A.Ş.'nin elde ettiği gelirleri kolayca transfer edebilmesi ve uluslararası ödemelerini sorunsuz gerçekleştirebilmesi, operasyonel esneklik sağlar.

Vergi Muafiyetleri: İlk 10 yıl boyunca kurumlar vergisinden muaf tutulur.

Arazi Teşvikleri: Arazi vergisi alınmaz ve tesisin altyapısı devlet tarafından finanse edilir.

İthalat Avantajları: Tesis için gerekli makineler gümrük vergisinden muaf.

Enerji Sübvansiyonları: Kullanılan elektrik ve doğalgaz maliyetinde indirim.

Sonuç

Finans merkezleri, ülkelerin yatırım yapılabilirliğini artırmak ve global sermayeden pay almak için önemli bir rol üstlenmektedir. Ekonomik kalkınmanın tüm dünyada olduğu gibi Kazakistan için de gelişmişlik seviyesi önemli bir göstergedir. Kalkınma için yerli ve yatırımcı yatırımcılara ihtiyaç vardır. Yatırımcıyı çekebilmek adına dünya ile bütünleşmiş çalışarak güvenli ülke olma yolunda atılan kritik adımlarla finans merkezleri olunabilmektedir. Bu merkezlerin başarılı olabilmesi için güçlü bir altyapı, yenilikçi hizmetler ve küresel standartlara uygun hukuki yapının sağlanması önemli değerlerdendir. Özellikle küreselleşmenin etkilerinin giderek arttığı günümüzde, finans merkezleri uluslararası ekonomi ve ticaretin vazgeçilmez unsurları haline gelmiştir. Astana, finans merkezi olma yolunda ilerlerken, Kazakistan ekonomisinin de sağlam temellere sahip olmasında büyük rol oynamaktadır.

Uluslararası finans merkezi olma yolunda ilerleyen Astana'nın küresel sermaye dinamikleriyle entegrasyonunda vergisel değişimlerin uygulanabilirliği karmaşık bir denklemi işaret etmektedir. Astana Uluslararası Finans Merkezi'nin (AIFC) sunduğu özel hukuki ve vergisel rejim, yabancı yatırımcılar için cazip bir ortam yaratma potansiyeli taşımaktadır. Özellikle İngiliz hukuk sistemine dayalı yapısı ve bağımsız yargı mekanizması, uluslararası standartlara uyum ve güvenilirlik açısından önemli avantajlar sunmaktadır.

Ancak, küresel sermayenin ilgisini çekme ve sürdürülebilir bir finans merkezi olma hedefi, rekabetçi bir vergi politikasının ötesine geçmektedir.

Vergi avantajlarının yanı sıra, şeffaflık, düzenleyici uyum, nitelikli iş gücü ve güçlü bir altyapı gibi faktörler de kritik rol oynamaktadır. Astana'nın bu alanlardaki gelişimi, vergisel teşviklerin etkinliğini artıracak ve uzun vadeli başarısını destekleyecektir.

Sonuç olarak, Astana'nın uluslararası finans merkezi olma sürecinde vergisel değişimlerin uygulanabilirliği umut vadedicidir. AIFC'nin özel statüsü ve sunduğu avantajlar, küresel sermayeyi çekme potansiyelini artırmaktadır. Ancak bu potansiyelin gerçeğe dönüşmesi, vergi politikalarının diğer destekleyici faktörlerle birlikte stratejik bir yaklaşımla yönetilmesine bağlıdır. Astana'nın küresel finans piyasalarındaki konumunu güçlendirmesi için sürekli gelişim, uluslararası iş birliği ve yatırımcı güvenini artırıcı adımlar hayati önem taşımaktadır.

Astana Uluslararası Finans Merkezi (AIFC), Kazakistan'ın ekonomik kalkınmasını desteklemek ve küresel sermaye hareketlerinden daha fazla pay alabilmek için önemli bir adım olarak dikkat çekmektedir. 2015-2024 yılları arasında uygulanan vergi teşvikleri ve yabancı yatırımcılara yönelik sunulan özel avantajlar, Kazakistan'ı uluslararası finans dünyasında daha rekabetçi konuma taşımıştır. Araştırma sonuçları, AIFC'nin yabancı sermaye girişlerini artırarak ülke ekonomisine büyük katkı sağlarken yatırımcılar için de güvenilir ortam sunmaktadır.

Astana'nın uluslararası finans merkezi olma vizyonu, sadece vergisel düzenlemelerle sınırlı kalmamalı, aynı zamanda bölgesel ve küresel ekonomik dinamiklerle de uyumlu bir şekilde ilerlemelidir. Orta Asya'nın stratejik konumunda yer alan Astana, bu avantajını kullanarak bölgedeki finansal akışları çekme ve bölgeye yönelik özel finansal ürün ve hizmetler geliştirme potansiyeline sahiptir. Bu bağlamda, İpek Yolu Ekonomik Kuşağı gibi bölgesel girişimlerle entegrasyon, Astana'nın küresel sermaye piyasalarındaki rolünü daha da güçlendirebilir.

Vergisel değişimlerin uygulanabilirliğinin başarısı, aynı zamanda yerel ekonomik yapıyla olan etkileşimine de bağlıdır. Yabancı yatırımcıları cezbederken, yerel işletmelerin rekabet gücünü olumsuz etkileyecek aşırı vergi avantajlarından kaçınılmalıdır. Dengeli bir yaklaşım hem uluslara-

rası sermayeyi çekmeyi hem de sürdürülebilir yerel ekonomik kalkınmayı desteklemeyi amaçlamalıdır. Ayrıca, finansal teknolojilerdeki (FinTech) hızlı gelişmeler, uluslararası finans merkezlerinin rekabetinde yeni bir boyut yaratmaktadır. Astana'nın bu alandaki yeniliklere ayak uydurması ve hatta öncülük etmesi, küresel sermayenin ilgisini çekmek ve sürdürülebilir büyüme sağlamak için kritik öneme sahiptir. FinTech şirketleri için cazip bir ekosistem oluşturmak, düzenleyici sandbox uygulamaları ve teknoloji odaklı yatırımları teşvik etmek, Astana'nın finans merkezi olarak konumunu güçlendirecektir.

Sonuç olarak, Astana'nın uluslararası finans merkezi olma yolculuğu, çok boyutlu ve dinamik bir süreçtir. Vergisel değişimler önemli bir araç olmakla birlikte, bölgesel iş birlikleri, yerel ekonomik denge, teknolojik adaptasyon ve uluslararası standartlara uyum gibi çeşitli faktörlerin eş güdümlü bir şekilde yönetilmesi gerekmektedir. Astana'nın bu alanlardaki stratejik adımları, küresel sermayeden hak ettiği payı almasını ve bölgede lider bir finans merkezi olarak yükselmesini sağlayacaktır. Kazakistan'ın uluslararası finans merkezi olarak sürdürülebilir başarısı, sadece vergi teşvikleriyle değil, aynı zamanda hukuki altyapının güçlendirilmesi, şeffaflığın artırılması ve uluslararası standartlara uyum faktörlerine bağlıdır. AIFC'nin bu doğrultuda uzun vadeli stratejik bir vizyon benimsemesi, küresel finansal sistemde kalıcı bir yer edinmesine katkı sağlayacaktır. Astana'nın uluslararası finans merkezi olma süreci, diğer gelişmekte olan ülkeler için de örnek teşkil edebilecek modeli sunmaktadır. Küresel sermaye hareketlerini çekmek adına alınan önlemler, vergi teşviklerinin doğru uygulanması ve yatırımcı güveninin kazanılması modelin temel yapı taşlarını oluşturmaktadır. Bu süreç, Kazakistan'ın ekonomik çeşitlilik yaratma ve küresel arenada daha güçlü bir pozisyon elde etme hedeflerine ulaşmada önemli rol oynamaktadır.

Kaynaklar

Alexander, Andrew vd. “University-Industry Collaboration: Using Meta-Rules to Overcome Barriers to Knowledge Transfer”. *Journal of Technology Transfer* 45 (2020), 371-392. <https://doi.org/10.1007/s10961-018-9685-1>.

Altynbassov, Berik vd. “Academic Tourism as an Emerging Tourism Industry in Kazakhstan”. *Journal of Environmental Management and Tourism* 13/6 (2022), 1646-1657.

Altynbassov, Berik vd. “The Establishment of International University Campuses as a Key Factor in the Development of Local Tourism in the Turkestan Region in Kazakhstan: Economic and Legal Aspects”. *Journal of Environmental Management and Tourism* 6/54 (2021), 1454-1464.

Ankrah, Samuel- Al-Tabbaa, Omer. “Universities–Industry Collaboration: A Systematic Review”. *Scandinavian Journal of Management* 31/3 (2015), 387-408.

Awasthy, Richa vd. “Üniversite-Sanayi İş Birliğini Geliştirmek İçin Bir Çerçeve”. *Sanayi-Üniversite İş Birliği Dergisi* 2/1 (2020), 49-62. <https://doi.org/10.1108/JIUC-09-2019-0016>.

Aydemir, Cem- Arslan, İbrahim- Uncu, Fatih. “Doğrudan Yabancı Yatırımların Dünya’daki ve Türkiye’deki Gelişimi”. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 23 (2012), 69-104.

Bal, Dilek Dilan Hazar- Göz, Derya. “Doğrudan Yabancı Sermaye Yatırımları ve Türkiye”. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 19/2 (2010), 450-467.

Bayanbayeva, Ainur vd. “The Transformational Role of Entrepreneurial Universities in Fostering Tourism Sector of Kazakhstan: Legal Documentary Analysis”. *Journal of Environmental Management and Tourism* 4/68 (2023), 2046-2055. DOI: 10.14505/jemt.v14.4(68).16.

Cassis, Youssef. *Capitals of Capital: A History of International Financial Centres, 1780–2005*. Cambridge: Cambridge University Press, 2006.

Çelik, Gülfettin. “Ekonomik Büyüme”. *TÜBİTAK Bilim ve Toplum Başkanlığı Ekonomi Ansiklopedisi*. Erişim 30 Kasım 2024. https://ansiklopedi.tubitak.gov.tr/ansiklopedi/ekonomik_buyume.

Dönmez, Recai- Kaya, Özge Mutlu. “Vergi Devleti Kavramı ve Tarihsel Temelleri”. *Antalya Bilim Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 2/4 (2014), 99-108.

Dünya Bankası. “Briefly About the Activities of the World Bank in Kazakhstan”. Erişim 10 Ocak 2026. <https://thedocs.worldbank.org/en/doc/9ee6e48c9028e24f7fc9d0bc48e2b935-0080012022/original/KA-ZAKHSTAN-Snapshot-SM2022-RU.pdf>.

Elmas, Burak- Türkan, Yavuz - Yakut, Erkan. “Uluslararası Finans Merkezi Olma Yolunda İstanbul”. *Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 5 (2013), 7-26.

Giray, Filiz. *Vergi Teşvik Sistemi ve Uygulamaları*. 4. Basım. Bursa: Dora Yayıncılık, 2021.

Gövdere, Bekir- Demir, M. - Kaleli, Hüseyin. “Kazakistan’daki Doğrudan Yabancı Yatırımlar”. *Süleyman Demirel Üniversitesi İİBF Sosyal Bilimler Dergisi* 20 (2008).

Hausman, Naomi. “University Innovation and Local Economic Growth”. *Review of Economics and Statistics* 104 (2020), 718-735. DOI: 10.1162/rest_a_01027.

İSİB. “Kazakistan Ülke Raporu”. Erişim 05 Ocak 2025. <https://isib.org.tr/wp-content/uploads/2024/09/kazakistan-ulke-raporu.pdf>.

İssabekov, Baurzhan vd. “University-Business Cooperation as a Key Factor in Innovative Economic Development in Kazakhstan”. *Theoretical and Practical Research in Economic Field* 13/1 (2022), 86-101. DOI: 10.14505/tpref.v13.1(25).07.

Kabaş, Tufan. “Küresel Kalkınma Paradigmalarındaki Değişim Sonucunda Ulusal Kalkınma Politikalarının Etkisini Kaybetmesi ve Türkiye’de Neoliberalizme Geçiş”. *Türk & İslam Dünyası Sosyal Araştırmalar Dergisi* 11/41 (2024), 275-293.

Karimova, Sabina. *Kazakistan'da Covid-19 Pandemisinin Petrol, Altın Fiyatları ve Borsa Üzerindeki Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, 2022.

Öz, Ramazan. “Ar-Ge Vergi Teşviklerinin Makroekonomik Performans Üzerindeki Etkisi: AB ve Türkiye Örneği”. *Maliye Dergisi* 186 (2024), 169-193.

Özer, Ali- Çömlekçi, İstemi - Ünal, Serkan. “Küresel Finansal Stresin Türk Devletlerinin Ekonomileri Üzerindeki Etkisi”. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi* 27/1 (2024), 18-30.

Pınar, Ayşe. *Maliye Politikası Teori ve Uygulama*. 11. Basım. Ankara: Pelikan Kitabevi, 2021.

Sjöo, Katarina - Hellström, Tomas. “University–Industry Collaboration: A Literature Review and Synthesis”. *Industry and Higher Education* 33/4 (2019), 275-285.

Şaşmaz, Mehmet Ünal- Yayla, Yusuf Emre. “Ekonomik Kalkınmanın Belirleyicilerinin Değerlendirilmesi: Ekonomik Faktörler”. *International Journal of Public Finance* 3/2 (2018), 249-268. <https://doi.org/10.30927/ijpf.463825>.

Tekin, Ahmet. “Vergi Teşvikleri ve Ekonomik Etkileri”. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* (2015), 301-316.

Uluslararası Para Fonu (IMF). “Kazakistan Cumhuriyeti: Finans Sektörü Değerlendirme Programı-Astana Uluslararası Finans Merkezi ve Kazakistan Finans Sistemi Hakkında Teknik Not”. *IMF Personeli Ülke Raporları* 313 (2024). Erişim 08 Aralık 2024. <https://doi.org/10.5089/9798400291197.002>.

Yıldırım, Metin- Dertli, Gül. “Küresel Bir Finans Merkezi Olarak İstanbul Finans Merkezi Projesi’nin İncelenmesi”. *Journal of Economics and Research* 1/2 (2020), 1-14.

Extended Summary

In the globalizing world economy, capital mobility has transcended borders, becoming the primary determinant of economic integration among nations. In this context, attracting Foreign Direct Investment (FDI) emerges as a vital strategic objective for developing countries seeking to sustain economic development and actively participate in global trade networks. Foreign investments offer host countries not merely financial inflows but also multidimensional positive externalities, such as employment generation, tax base expansion, technology transfer, and the transmission of managerial know-how.

Developing economies typically leverage traditional advantages—such as low labor costs, easy access to raw materials, and expanding domestic market potential—to secure a share of this global capital. However, in the investment climate of the 21st century, these factors alone are insufficient; investors increasingly demand structural reforms that ensure institutional stability, legal predictability, and specific tax incentives. Since gaining independence following the dissolution of the Soviet Union in 1991, Kazakhstan has been engaged in a rigorous struggle for economic autonomy for over three decades, striving to diversify its economy and avoid “Dutch Disease,” despite possessing rich hydrocarbon reserves. The Astana International Financial Centre (AIFC), the primary focus of this study, constitutes the most concrete and ambitious example of the country’s transformation effort.

Structural Characteristics of the Astana International Financial Centre (AIFC) Established in December 2015 with the aim of positioning the country as the leading financial hub of Central Asia, the AIFC possesses a unique structure that distinguishes it from its regional peers. The most notable feature of the Centre is the legal assurance it offers to investors. Situated in a geography dominated by the civil law system, the AIFC incorporates an independent court and arbitration centre based on English Common Law principles—a system familiar to and trusted by international investors. This “legal enclave” structure minimizes foreign

investors' concerns regarding property rights and contract security, thereby transforming Kazakhstan into an investment haven with reduced risk perception.

Furthermore, Kazakhstan's critical geopolitical location on China's "Belt and Road Initiative" (BRI) compels the AIFC to serve as a bridge between Eastern and Western capital. The Centre is conceptualized not merely as a local financing point, but as a strategic base where regional infrastructure projects are funded.

Methodology and Data Set This study analyzes foreign capital flows directed towards the Kazakh economy following the commencement of the AIFC's operations, utilizing data from the 2015-2022 period. The research employs quantitative data analysis methods to specifically examine the impact of tax incentives offered within the AIFC (such as corporate tax exemptions for up to 50 years, income tax exceptions for employees, and simplified visa regimes) on investment decisions. By conducting a comparative analysis of the pre-AIFC period and the period during which the AIFC has been active, the study aims to reveal the marginal contribution of these incentives to the volume and sectoral distribution of foreign direct investments.

Findings and Discussion The research findings indicate a stable upward trend in the amount of foreign capital entering the country following the establishment of the Astana International Financial Centre. The analyses demonstrate that the tax advantages and the legal protection shield provided by the AIFC have reduced the risk premium for investors and accelerated capital inflows.

More importantly, sectoral distribution analyses reveal that foreign investments, traditionally focused on the energy and mining sectors, have diversified under the influence of the AIFC. A distinct increase in capital flow has been observed specifically towards high-value-added service sectors such as Financial Technologies (FinTech), Islamic Finance, Green Energy, and Asset Management. This confirms that the AIFC serves as a

catalyst in Kazakhstan's transition process from being solely an “oil and gas exporter” to becoming a knowledge- and service-intensive economy.

Moreover, data covering the 2015-2024 period shows that despite global economic fluctuations and crises such as the pandemic, the number of registered companies within the AIFC and the investment volume have maintained a growth trajectory. This resilience reinforces the reliability of the institutional infrastructure provided by the Centre.

Conclusion and Recommendations In conclusion, this study demonstrates that the Astana International Financial Centre plays a vital role in Kazakhstan's economic development by attracting an increasing number of qualified foreign investors. The AIFC case reveals that developing countries require not only tax reductions but also a transparent, fair, and internationally integrated legal and management ecosystem to attract global capital.

The obtained results also hold significant implications for policymakers. The example of Kazakhstan presents a successful model proving that geographical disadvantages can be overcome and integration into the global financial system can be achieved if structural reforms and targeted incentive policies are executed in coordination. In the forthcoming period, deepening the AIFC's regulations in the fields of digital assets and sustainable finance will further enhance the Centre's competitiveness.